

שמואל מורן, אלון עמירן, הדרה בר
הגירה וחיפוף ילדים – היבטים משפטיים ופסיכולוגיים

שמואל מורן, אלון עמירן, הדרה בר

הגירה וחיפוח ילדים

היבטים משפטיים ופסיכולוגיים

נבו הוצאה לאור בע"מ

SHMUEL MORAN, ALON AMIRAN, HADARA BAR

CHILD ABDUCTION AND
RELOCATION

מסת"ב 965-442-032-5 ISBN

©

זכויות היוצרים שמורות למחבר
תשס"ג 2003-

נבו הוצאה לאור בע"מ

ת"ד 108 שריגים-ליאון 99835

טל' 02-9992099 ; פקס' 02-9992088

nevo@nevo.co.il

למשפחותינו

תוכן עניינים

19.....	פתח דבר – התופעה
21.....	השימוש בספר
25.....	פרק א: קביעת מקום מגורים – החלטה משותפת
29.....	פרק ב: מניעת חטיפות לפני התרחשותן
29.....	א. צווי עיכוב יציאה מהארץ
30.....	ב. דרישה לביטחונות
33.....	ג. אמצעים נוספים
35.....	פרק ג: חוק אמנת האג
35.....	מבוא
37.....	האמנה: כללי
41.....	המתווה הנורמטיבי של האמנה
44.....	חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), תשנ"א 1991-
44.....	1. הגדרה
44.....	2. תוקף האמנה
44.....	3. הצדדים לאמנה
45.....	4. הרשות המרכזית
45.....	5. מסירת מידע
45.....	6. בית המשפט המוסמך (תיקון תשנ"ה)
45.....	7. ביצוע ותקנות
45.....	האמנה בדבר ההיבטים האזרחיים של חטיפה בינלאומית של ילדים
46.....	הקדמה
46.....	פרק 1 – תחולת האמנה
46.....	סעיף 1
46.....	סעיף 2
47.....	סעיף 3
47.....	סעיף 3(א) לאמנה: מקום מגורים רגיל – תנאי מקדמי
49.....	פסיקה: מקום מגורים רגיל
49.....	פסיקה ישראלית
55.....	פסיקה זרה

הגירה וחטיפות ילדים – היבטים משפטיים ופסיכולוגיים

60	סעיף 3(א) לאמנה: הפרת זכויות המשמורת – התנאי השני
63	פסיקה: זכויות משמורת
63	פסיקה ישראלית
68	פסיקה זרה
72	סעיף 3(ב) – הפעלת הזכויות בפועל
73	פסיקה: הפעלת הזכויות בפועל
73	פסיקה ישראלית
75	פסיקה זרה
77	סעיף 4
77	סעיף 5
79	פרק 2 – רשויות מרכזיות
79	סעיף 7
80	פרק 3 – החזרת ילדים
80	סעיף 8
81	סעיף 9
81	סעיף 10
82	סעיף 11
84	סעיף 12
84	השתלבות בסביבה
85	פסיקה: השתלבות בסביבה
85	פסיקה ישראלית
87	פסיקה זרה
88	סעיף 13
88	הגנת ההסכמה וההשלמה
91	פסיקה: הגנת הסכמה והשלמה
91	פסיקה ישראלית
101	פסיקה זרה
107	סעיף 13(ב)
107	נוק לקטין
111	פסיקה: הגנת הנוק
111	פסיקה ישראלית
123	פסיקה זרה
131	סעיף 13(ב) סיפה
132	רצון הילד

תוכן עניינים

133	פסיקה: רצון הילד
133	פסיקה ישראלית
139	פסיקה זרה
140	סעיף 14
140	פסיקה ישראלית
143	פסיקה זרה
144	סעיף 15
147	סעיף 16
147	סעיף 17
148	סעיף 18
148	סעיף 19
149	פסיקה ישראלית
150	פסיקה זרה
151	סעיף 20
151	פסיקה ישראלית
153	פסיקה זרה
155	פרק 4 – זכויות ביקור
155	סעיף 21
157	פרק 5 – הוראות כלליות
157	סעיף 22
158	סעיף 23
159	סעיף 24
159	סעיף 25
159	סעיף 26
159	סעיף 27
160	סעיף 28
160	סעיף 29
160	סעיף 30
160	סעיף 31
160	סעיף 32
161	סדרי הדין בתיקי אמנה
161	פרק כ"ב: החזרת ילדים חטופים לחוץ לארץ (תיקון: תשנ"ו)
161	295א. פרשנות
161	295ב. בית המשפט שאליו תוגש התובענה

הגירה וחטיפות ילדים – היבטים משפטיים ופסיכולוגיים

161	פסיקה: סמכות מקומית
163	ג.295. כתב התביעה (תיקון: תשנ"ו, תשנ"ח)
164	ד.295. המשיב לתביעה (תיקון: תשנ"ו)
164	ה.295. בקשה לסעד ביניים (תיקון: תשנ"ו)
164	פסיקה: סעדים זמניים
165	ו.295. המצאת כתב התביעה (תיקון: תשנ"ו)
165	ז.295. תשובת המשיב (תיקון: תשנ"ו)
165	ח.295. מועד הדיון בתביעה (תיקון: תשנ"ו)
165	ט.295. הזמנת עדים וחקירתם (תיקון: תשנ"ו)
165	פסיקה: התייצבות בעל דין לחקירה
166	י.295. הדיון בתביעה (תיקון: תשנ"ו)
166	יא.295. ראיות נוספות (תיקון: תשנ"ו, תשנ"ז)
167	פסיקה: המצאת החלטת בית המשפט הזר
168	יב.295. צו שנתנה רשות שיפוטית אחרת (תיקון: תשנ"ו)
168	יג.295. החלטת בית המשפט בתביעה (תיקון: תשנ"ו)
168	פסיקה: הכרעה מהירה
169	פסיקה: עיכוב ביצוע פסק דין
169	פסיקה ישראלית
173	יד.295. ערעור (תיקון: תשנ"ו)
173	פסיקה: מועד הערעור
173	טו.295. פטור מערובה (תיקון: תשנ"ו, תשנ"ז)
173	פסיקה: פטור מערבון
174	טז.295. הוצאות התובע (תיקון: תשנ"ו)
174	יז.295. שפת המסמכים (תיקון: תשנ"ו)
174	יח.295. אין צורך באימות מסמכים (תיקון: תשנ"ו)
174	יט.295. הכרה בהחלטות חוץ (תיקון: תשנ"ו)
174	פסיקה: הוכחת דין זר
177	פסיקה זרה
178	כ.295. הארכת מועדים (תיקון: תשנ"ו)
178	כא.295. בקשה לאכיפת זכות ביקור בישראל (תיקון: תשנ"ו)
179	שאלת ההסכמה המוקדמת
179	א. השימוש בהסכמה מוקדמת במסגרת סעיף 3 לאמנה
180	פסיקה ישראלית
181	ב. השימוש בטענת הסכמה מוקדמת – במסגרת הגנת סעיף 13(א)

תוכן עניינים

182	ג. תקיפת הטענה להשפעת הסכמה מוקדמת על הליכי האמנה
189	חזרת ההורה החוטף למקום המגורים הרגיל
189	השימוש בטענה כהגנה להחזרה
194	תנאי החזרה
196	חובת תום הלב
197	פרק ד: "הביאס קורפוס"
197	א. מבוא
198	ב. הסמכות
198	כללי
198	מתי מדובר בחטיפה
199	מתי אין מדובר בחטיפה
201	האם סיכול זכויות ביקור נחשב כחטיפה?
202	ג. הבקשה ודרך הגשתה
203	ד. השיקולים הנדרשים בהליך
203	שיקולים להענקת הסעד
205	השיקול לאי-הענקת סעד
205	כללי
206	טובת הילד בהקשר מצומצם – דרישה לנזק ממשי
206	ומהו אותו "נזק ממשי"?
207	חזקת הגיל הרך
208	רצונו של הילד
208	ה. צו הביאס קורפוס וחוק אמנת האג
208	כללי
208	קיום מקביל לשני הסעדים
209	ההבדל בין הסעדים
210	1. מעמד עקרון טובת הילד
212	2. רצון הילד
212	3. טלטול הילד
213	4. השתלבות בסביבה
213	5. חזקת הגיל הרך
214	6. שיקולי דת ולאום
214	ו. צווי הביאס קורפוס וחוק בית המשפט לענייני משפחה
214	הסמכות

הגירה וחטיפות ילדים – היבטים משפטיים ופסיכולוגיים

215	הדין.....
215	ז. סיכום.....
216	נספח: פסיקה (הביאס קורפוס).....
	פרק ה: טיפול בחטיפות על פי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב1962-.....
251	251.....
255	פרק ו: חטיפות ילדים – היבטים נוספים.....
255	שאלת הפורום המתאים.....
261	ההיבט הפלילי.....
262	פקודת בזיון בית המשפט.....
263	דיני הנזיקין.....
264	סעדי עזר.....
265	פעולות למקרה של התרחשות חטיפה.....
267	פרק ז: הגירה.....
267	העתקת מגורים – הגירה (Relocation).....
267	א. מבוא.....
269	ב. המסגרת המשפטית.....
269	ג. סמכות שיפוט.....
271	ד. סיבות להגירה.....
273	ה. ההגירה: שיקול דעת שיפוטי.....
278	ו. הלכת פלונית ג' אלמוני.....
279	ז. ההגירה והאמנה לזכויות הילד.....
279	ח. גישתם של בתי הדין הרבניים.....
281	ט. תניות חוזיות בקשר למקום מגורים בהסכמי גירושין.....
282	י. הגירה וזכויות יסוד.....
283	יא. הגירה והליכי גישור.....
284	יב. הגישות להגירה בעולם.....
286	יג. הגירה – האבדן בעיני הילד.....
288	יד. הגירה – היבטים מעשיים.....
291	טו. השתקפות ההגירה בפסיקה בישראל.....
294	טז. דין מוצע.....
296	נספח: פסיקת בתי המשפט האזרחיים בישראל.....
299	הפסיקה בארצות-הברית.....
300	הפסיקה באנגליה.....

תוכן עניינים

300	מהי הגישה הראויה להנקט בישראל
307	נספח – פסיקת בית הדין הרבני בישראל
309	נספח – פסיקת בתי המשפט במדינות העולם
331	לסיכום
333	פרק ח: חטיפת ילדים בידי הוריהם – היבטים פסיכולוגיים
333	מבוא
335	הגדרה
336	אפידמולוגיה
337	המניעים לחטיפה
339	מאפייני הקרבן, החוטף ונסיבות התרחשות החטיפה
339	מאפייני הקרבן
339	מאפייני החוטף
342	נסיבות התרחשות החטיפה
343	התנסויות הילדים
344	השפעת החטיפה על הילד החטוף
352	הקשר בין מין הילד למין ההורה החוטף
352	השפעת החטיפה על ההורה המחפש
353	גורמי סיכון לחטיפה, מאפיינים דמוגרפיים ואינטראקציות משפחתיות
353	מאפיינים דמוגרפיים
354	מאפיינים של אינטראקציות משפחתיות
355	פתרונות אפשריים והשלכות טיפוליות
357	חטיפה בינלאומית של ילדים על ידי הורה
359	חטיפת ילדים על ידי הוריהם מנישואין בין-גזעיים ובין-תרבותיים
360	השפעת חטיפה בינלאומית על הילד
361	סוף דבר
363	פרק ט: הגירה – היבטים פסיכולוגיים
363	כאשר הורה מבקש להגר עם ילדיו לאחר הגירושין
363	מבוא
368	גורמי סיכון במהלך ההגירה
368	שיקולים פסיכולוגיים במקרים של הגירת הורה עם ילדיו לאחר הגירושין
370	השפעת הגירושין על ילדים והשלכות שיש לכך על הגירתם
373	שלבי עיבוד האבל של הילד על הגירושין

הגירה וחטיפות ילדים – היבטים משפטיים ופסיכולוגיים

גורמים שזוהו כקשורים להסתגלות חיובית בילדים כמשפחות שלאחר גירושין	
וההשלכות לגבי ההגירה.....	375
א. קשר קרוב ורגיש עם הורה משמורן במצב פסיכולוגי טוב.....	375
ב. רמת קונפליקט נמוכה בין ההורים לפני ובמהלך תהליך הגירושין, רגיעה בקונפליקט לאחר הגירושין, שיתוף פעולה סביר בין ההורים וקבלת יחס של אהבה, הערכה וקבלה כלפי הילדים משני ההורים.....	376
ג. אישיותו של הילד, בעיות פסיכולוגיות ורגשיות של הילד בטרם הגירושין.....	376
ד. אישיות ההורה.....	377
ה. מינו של הילד.....	377
ו. היקף השינויים החלים בסביבתו, טיבם של השינויים.....	377
ז. ההשפעה של הקשר התכוף עם הורה שאינו משמורן.....	378
תפקיד האב בהתפתחות הילד.....	380
השלכות לגבי הגירה.....	381
מתי להגר.....	383
גורמים נוספים צריכים להישקל על ידי בית המשפט כאשר הוא מחליט על ענייני הגירה.....	385
נסיעות.....	385
סטראוטיפים גאוגרפיים ואחרים.....	386
היציבות של המשמורת המשותפת החוקית.....	386
רצון טוב, וסבירות הרצון להגר.....	386
ילד זקוק לזמן כדי להיפרד.....	387
יציבות ביחסים המרכזיים.....	387
לילדים יכולת מוגבלת לקחת אחריות על יוזמה לקשר עם ההורה הנשאר.....	387
ולסיום.....	388
מפתחות.....	389
מפתח חקיקה.....	391
חקיקה ישראלית.....	391
חקיקה זרה.....	394
אמנות.....	394
מפתח פסיקה.....	397
פסיקה ישראלית.....	397
פסיקה זרה.....	412
מפתח ספרות ומאמרים.....	421
ספרות ומאמרים ישראלים.....	421
ספרות ומאמרים זרים.....	422
שונות.....	424

הקדמה

מסעות בעולם הם בדרך כלל עניין הכרוך בהתרגשות, סקרנות והנאה. ספר זה עוסק במסעות מסוג שונה, מסעותיהם של אנשים, ילדים והוריהם, אשר עוקרים ממקום למקום כחלק או כהמשך למשבר משפחתי קשה. מאחורי פסקי הדין והפרשנויות המלומדות של החוקים, מעבר לתקדימים ולמאמרים החשובים, מקופלים סיפורים אנושיים על הורים וילדיהם, סיפורים של חיפוש אחר קרקע בטוחה, סיפורים על אלה שנותרו תלויים באוויר. העובדות המתוארות בצורה יבשה ותמציתית בפסק דין זה או אחר, הן למעשה סיפורי חיים על משפחות מתפרקות, על פרידות של הורים מילדיהם, על עצב גדול, געגועים, חרדה, פחד, והתחלות חדשות. מדעי המשפט והנפש, כל אחד בדרכו, מנסים "לעשות סדר" בסיפורי חיים, להסביר את "השיטה" שבהתנהגות האנושית ולקבוע כללים של מותר, אסור, לגיטימי, פוגע, טוב ורע.

החיסרון של ספר המנסה להסביר תופעה התנהגותית, אישית וחברתית במונחים משפטיים בעיקר, הוא בכך שאינו יכול לתאר באריכות את הסיפורים עצמם, עוצמתם, רגשותיהם של הגיבורים שבדרמה, עולמם האישי ומה אירע לכל אחד מהם לאחר שהמשפט סיים את דברו ונפרד מקטע החיים המצומצם שבו טיפל. סיפורים רבים המסתתרים מאחורי פסקי הדין המובאים בספר הם סיפורי הרפתקאות של ממש. הם היו יכולים לפרנס בקלות רומנים מרתקים ויש בהם את כל סבך הרגשות הדרוש לטרגדיות ודרמות מהסוג המשובח ביותר. אין לך סיפורי חטיפה והגירה בלי כאב, דמעות, פרידה, פחד, אומץ, אהבה ושנאה. רבים מהסיפורים עוסקים בגילוי ארצות חדשות, ערים זרות, יאכטות המתנדנדות על הגלים, משטרה המחפשת אחרי ילד אבוד, שינוי זהות, אהבות חדשות ומה לא! אנו מתנצלים על כי קצרה היריעה מלהפוך ספר זה לספר של סיפורים אישיים מרתקים אך טוב יעשה הקורא אם יזכור זאת ומעת לעת ייתן לדמיונו להפליג מעבר לנוסח המשפטי "היבש".

בכתבתו של ספר זה יצאנו גם אנו למסע מרתק. טיפלנו באופן אישי במקרים רבים של ילדים אשר חוו שינויים ומהפכים בחייהם, ייצגנו הורים אשר כל עולמם היה תלוי על בלימה, דאגנו לגורל ילדים שנעלמו ועקבנו בהתרגשות אחר פרידות מוסכמות אף כי לא פעם עצובות.

מבוא

בראשיתו של מסע הכתיבה, מסע שארך למעלה מארבע שנים, היה זה סוג של תחביב אישי. רצינו לרכז לעצמנו את החומר המקצועי כדי להיעזר בו בשעות הצורך. לא היינו בטוחים כי בסופו של מסע נזכה לאגדו לספר.

אנו מקווים כי יהא בחומר שאספנו כדי להועיל לעוסקים והמתעניינים בנושא. המחברים של הספר הם אנשי מקצוע העוסקים בעצמם בתחום:

שמואל (ויסבלום) מורן הוא עורך דין עצמאי מומחה בדיני משפחה ובעברו גם עובד סוציאלי. בוגר תואר שני במשפטים ותואר ראשון בעבודה סוציאלית. עוסק שנים רבות בטיפול בסיכסוכי גירושין.

אלון עמירן הוא עורך דין עצמאי מומחה בדיני משפחה העוסק שנים רבות בסיכסוכי גירושין. כמו כן הוא עוסק בכתיבה עיתונאית.

הדרה בר היא פסיכולוגית קלינית בכירה, בעלת תואר שני, עוסקת שנים רבות בפסיכותראפיה בהדרכה ובגישור. כמו כן היא עוסקת בבדיקות מסוגלות הורית ובמתן חוות דעת לבתי המשפט.

כל המחברים הם גם הורים לילדים.

לא נסיים בלי הבעת תודה להוצאת נבו ואנשי צוותה אשר בלעדיהם לא היה הספר כפי שהינו, אם בכלל.